

ІННОВАЦІЙНА АКТИВІЗАЦІЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Визначені можливості активізації інноваційного спрямування людського капіталу та тенденції його розвитку. Ключові слова: людський капітал, інноваційний ресурс, інноваційна активізація.

Определены возможности активизации инновационного направления человеческого капитала, а также тенденции его развития. Ключевые слова: человеческий капитал, инновационный ресурс, инновационная активизация.

The opportunities of enhancing innovative trend of human capital, as well as its trends. Key words: human capital, innovative resources, innovative revitalization.

Постановка проблеми. Форми активізації інтеграційних процесів в соціально-економічній сфері України свідчать про зменшення впливу владного центру і, водночас, посилення реалізації своїх повноважень суб'єктів господарювання в напрямках вибору стратегічних концепцій свого розвитку, політик своєї поведінки в національному та міжнародному ринках. Корпоративні цінності у практиці господарювання зводяться до прагматичних ситуативних форм здобування прибутків. З точки зору економічних інтересів окремого суб'єкта така його цільова орієнтація зрозуміла, що й закріплено в Господарському кодексі України. Державна влада як носій і реалізатор національних інтересів забезпечує вирішення не тільки поточних задач задоволення різнопланових потреб суспільства, але, саме головне, визначення концепцій розвитку держави, формування політик реалізації пріоритетних стратегічних задач, подолання очікуваних проблем та накопичених протиріч та криз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічні засади дослідження інноваційного ресурсу розглядалися творцями економічних теорій: Дж. Кейнсом, К. Марксом, Л.Мідесом, В. Ойкенем, А. Пічу, Ф.Хайєком, М.Фрідменом; представниками інституціональної школи: Т.Вебленом, Дж.Калмонсом, У. Мітчелом. Неокласичними науковими школами Д.Белла, Б.Гейтеа, П. Друкера, М. Кастельса, І. Магуда, Ф. Махлупа, Т. Маккинли, Дж. Найта, М. Пората, Т. Сапайя, Т. Стоульєра, Ф. Уебстера «інноваційний ресурс» досліджується як складова людського капіталу в постіндустріальному суспільстві, інформаційному укладі, економіки знань.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Дослідження щодо формування і відносин людського капіталу та ринку праці досліджувались з позицій: концепції інституційності (поведінка суб'єктів трудових відносин розглядалась під впливом економічних, соціальних, правових, організаційно-технологічних факторів); концепції людського розвитку (визначались принципово нові ролі людини в суспільному розвитку); концепції нової економіки (формалізувались форми використання людського капіталу під впливом інформаційних технологій без введення

системи управління); концепції національної, глобальної інноваційної системи (людський капітал розглядається як якісно складова інноваційної системи); концепції формування і використання людських ресурсів (базується на засадах науково-технічного процесу); концепції зайнятості інноваційного типу (розглядаються нові організаційні форми зайнятості: нестандартна, дистанційна, агентська).

Різноманіття використання теоретичних концепцій і гіпотез щодо формування і використання людського капіталу в умовах нової економіки, що передбачає інноваційний стратегічний шлях розвиток країни достатньо системно не досліджувалась.

Метою статті є узагальнення результатів наукових досліджень і розробок в області формування, використання людського капіталу з соціальних, економічних, екологічних критеріальних позицій в умовах об'єктивно необхідного інноваційного розвитку України.

Виклад основного матеріалу. Сучасна соціально-економічна ситуація характеризується проблемами неефективної зайнятості, темпами зростання структурного безробіття, низький рівень продуктивності праці, високі диспропорції в розподілі доходів, знецінення людського капіталу, посилення соціально-політичних протиріч, суб'єктивне нецивілізоване формування відносин власності тощо.

Завжди актуальними є питання: - «Куди і як рухатись?», «Як подолати природну інерційність суспільства?». Неможливість для України взяти за стратегію свого розвитку «сировинну модель», далі продовжувати акумулювати морально застарілі технології, актуалізують національні амбіції щодо зовнішнього політичного вектора пріоритетності взаємодії, виокремлює реально значущу модель економічного розвитку - модель інноваційного розвитку, що базується на активізації та реалізації людського капіталу; на ефективному використанні передових знань, сучасних умінь і прогресивних навичок для формування інноваційних стратегій, посилення інтенсивної складової розвитку економіки. Інформаційно відкритий (Internet) доступ до результатів та технологій наукових і практичних досліджень, «ноу-хау» практики та гіпотетичних міркувань надає сучасній творчій людині залучати якісно новий ресурс синергетичної природи, «комбінуючи» (за Й. Шумпетером) новітні технологічні ресурси, моделювати та створювати нові форми споживчих функцій та властивостей та отримувати більш високого рівня інноваційні результати (ресурси).

В якості основних детермінант активізації розвитку людського капіталу можемо виділити наступні тенденції суспільної діяльності: віртуалізація та індивідуалізація; зростання рівня зайнятості, скорочення гендерного розгалуження зайнятих та тимчасово непрацюючих; зростання дефіциту творчого інтелектуального персоналу та рівня освіти; наближення робочих місць до експлуатантів; зростання соціальної мобільності населення та механічного руху трудових ресурсів.

Людський капітал в широкому розумінні пропонується трактувати як систему соціальних і економічних трудових відносин щодо участі в суспільному виробництві, що характеризуються властивостями прогресивно-динамічними знаннями, інформаційно-актуальними вміннями, творчо-інноваційною мотивацією, що формують технологічні, продуктові, організаційно-управлінські, соціально-політичні інновації в усіх ланках національної системи за умови формування і реалізації синергетичного ефекту.

У вузькому розумінні інноваційний людський капітал – прогресивні види і нові форми суспільно-корисної діяльності, що базуються на інтенсивних складових і реалізуються суб'єктами ринку праці, а також сприяти ефективній інноваційній діяльності. Активізацію людського капіталу необхідно розглядати як багатомірний процес з усіма системними властивостями. З огляду на природні властивості людини – творчість, самоорганізацію, впливає ефект інтелектуалізації праці, що є іманентно домінуючим фактором мотивації інноваційної діяльності. Головною закономірністю еволюційного розвитку людського капіталу є формування нових вимог до економіки знань та реактивна адаптація суб'єктів до вимог ринку якісно нових робочих місць.

Інноваційна активізація людського капіталу є результатом системної взаємодії ринку працівників, ринку робочих місць та адекватних рівням їх потенційного розвитку інституціональних форм залучення суб'єктів до кооперації праці.

Кластери суб'єктів людського капіталу мають різну типологію мотивації та інтенсивність попиту на еволюціонуючі інститути зайнятості. На мікрорівні форми прояву цих процесів спостерігаються в перегляді сутності та умов трудових контрактів, організації праці (рівень спеціалізації і кооперації, розподілу повноважень і відповідальності з урахуванням рівня компетенції). На макрорівні – це міжнародні стандарти праці, національні правові норми праці, що доповнюються суб'єктами посередництва на ринку праці.

Трансформація відносин до інноваційної відбувається за різновидами: технологічними, організаційними, соціальними, політико-правовими і є регульованою.

Державне регулювання природно повинно враховувати соціальні норми відношення в процесі інноваційної діяльності. Представники різних етнічних та релігійних культур, соціальних походжень та виховання об'єктивно мають різний суспільно орієнтований інтелектуальний потенціал і мотивацію до інноваційної діяльності.

Для розробки інноваційних рішень необхідно забезпечити різноманіття ідей та думок, а для їх реалізації – потрібна робоча сила з адекватними креативними властивостями. В міжнародній практиці це досягається шляхом створення реальних або віртуальних

«кросфункціональних команд», зконцентрованих на вирішенні нових складних задач,

Основою дієвості механізму сучасної самоорганізації є інтелектуалізація діяльності, що має циклічний характер. Він в найбільшій мірі проявляється в інтервалі часу при переході від станів «стабілізації-стагнації» до станів «зародження-зростання». Реалізація інтелектуалізації праці має різні за природою мотивації і форми за етапами життєвого інноваційного циклу: нарощування знань та генерування ідеї, дослідження споживчого ринку, ринку інтелектуальної власності та ресурсного ринку, підготовка виробництва, пошук нових «комбінацій» факторів інноваційного процесу, в тому числі задіяння інтелектуального та інноваційного потенціалів працівників. В інтелектуальному потенціалі розглядались дві умовних складові: «інтелектуальна праця» і «творчість», що відповідно, виходять з природних властивостей індивідуума: інтелектуально-логічних та інтелектуально-евристичних.

Висновки і напрямки подальших досліджень. Таким чином, можемо зробити висновок, що на практиці формування людського капіталу має поки що фрагментарний і водночас суперечливий характер в силу ситуативного врахування дії детермінант та обмежень прояву інтересів суб'єктів ринку, а також ризиками (професійними, кадровими). Проблема інноваційної активізації виходить за рамки еволюційно - конституціональних теоретичних концепцій предметного дослідження, має соціально-психологічну природу і глобальні наслідки у перспективі. Для сучасного соціально-економічного розвитку країни вирішення задач інноваційного спрямування є необхідною умовою формування і реалізації національної політики і забезпечення на довгострокову перспективу національної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України [Текст]: монографія / В.М. Геєць, В.П. Семіноженко. – Харків: Константа, 2006.- 272 с.
2. Киселев А.С. Социологическая перспектива инновационного общества [Текст].- М.: Издательский центр «Экзамен», 2007. -124с.
3. Человеческий капитал: теория и практика управления в социально-экономических системах [Текст]/ Под общ. ред. Р.М. Нижегородцева, С.Д.Резника.- Москва; Пенза, 2008.-400с.